

Redaktion:
Henrik Sell (ansv.)
Pernille Lyngsø

Layout:
Henrik Sell

Omslagsbillede:
Eskild Bjerre Laursen

Bestyrelsen for Museumsformidlere i
Danmark, MID:

Broder Berg (formand)
Kulturhistorisk Museum Randers
Stemannsgade 2
8900 Randers
Tlf: 86 42 86 55

Henrik Sell (næstformand)
Naturhistorisk Museum
Wilhelm Meyers Allé 210
8000 Århus C
Tlf: 86 12 97 77

Kirsten Rykind-Eriksen (kasserer)
Vejleegnens Museer
Flegborg 13
7100 Vejle.
Tlf. 76 43 12 06

Birgit Pedersen
ARoS Århus Kunstmuseum
Aros Allé 2
8000 Århus C
Tlf: 87 30 66 43

Pernille Lyngsø
Århus Kunstbygning
J.M. Mørks Gade 13
8000 Århus C
Tlf: 86 20 60 50

Berit Anne Larsen
Arken
Skovvej 100
2635 Ishøj
Tlf: 43 54 02 22

Indhold

Udstillinger

Leder	3
<i>Broder Berg</i>	
Barndommens historie	4
– fortalt som pigernes og drengenes historie <i>Merete Ipsen</i>	
Matisse &	6
– en kunstudstilling om mellemrummets betydning <i>Pernille Lyngsø / Tine Nygaard</i>	
Jeg var der sgu'!	7
– ved siden af stod Susan Mac-bride, hendes.... <i>Peter Fabricius</i>	
Kun en tåbe frygter ikke faggrænser	9
– i det museumsfaglige ingenmandsland <i>Jan Grøwier Larsen</i>	
Visuelle argumenter	14
– Interview med Christiane Findsen	
Arkitekter og udstillinger	15
- "Spærretid" på Nationalmuseet <i>Esben Kjeldbæk</i>	
Som et skrin i et skrin	19
- udstillingsdesign på Dansk Jødisk Museum <i>Arne Kvorning</i>	
Abstraktioner over natur	23
– Interview med Jacob Salvig	
Den levende udstilling	25
– i den permanente udstilling <i>Eskild Bjerre Laursen</i>	
Hvad er målet!	29
– interview med Anneken Appel Laursen	
Nyt fagligt og kollegialt mødeforum	30
– i MiD	
Generalforsamling i MiD	31
Medlemsmøder	31

Leder

- at stille noget til skue

Udstillinger er museernes vigtigste formidlingsmedie! At udstille er ensbetydende med at stille noget til skue, at lægge en genstand eller en historie frem til museums-gæstens betragtning, fornøjelse og refleksion. Betragteren inviteres til at aflæse og tyde det udstillede på museet, for til sidst at kunne gå åndelig beriget derfra.

Der er skrevet mangt og meget om den "gode udstilling", og hvad en succesfuld museumsudstilling burde rumme. Spørgsmålet er bare om udstillingsvirksomheden på vores museer kan leve op til alle disse intensioner? Svarer vores udstillinger til nutidens krav om moderne kommunikation og sanselige oplevelser? Er vi præcise nok i vores budskaber og gode nok til at sælge dem? Og til sidst: Er det i bund og grund interessant og relevant nok, det vi udpeger og realiserer i vores udstillinger?

Med en nyfødt kulturkanon for brystet, en strukturreform på halsen og en evig sang om de støvede museer om ørene, burde landets museumsformidlere være topmotiverede til at skubbe debatten om museernes udstillingsvirksomhed i en formidlingsfaglig velfunderet retning. Men for at kunne nå dertil, er der brug for mere viden om udstillingernes funktion, modtagelse og brugbarhed. Hvad er det der virker, hvornår, hvorfor og for hvem? Her kunne formidlerne på landets museer levere et vigtigt bidrag ved at undersøge, analysere og debattere i hvilket omfang og hvordan den ene eller anden udstilling kunne anvendes i det daglige formidlingsarbejde, og hvordan denne udstilling blev modtaget og brugt af publikum.

Både herhjemme og i udlandet findes der nye, spændende udstillingstiltag, hvor museumsgæsten er sat i centrum. Disse erfaringer skal der bygges videre på. En ikke urealistisk opgave skulle man mene, for museumsformidlere er nogle kreative folk! Når jeg ser mig omkring og taler med kolle-

ger, så er det i hvert fald ikke idéer, der mangler. Nej, det der mangler er resurser, resurser og atter resurser! Udstillingsbyggeri er en bekostelig affære, og realiseringen af gode formidlingsidéer forudsætter som regel penge på kistebunden. Dette gælder for alle museer, uanset om det er et stort eller lille sted og uanset hvilket kategori museum det drejer sig om.

"At udstille" er overskriften for årets formidlingsmøde på Fuglsø. Her vil der blive mulighed for at hente inspiration og deltage i debatten. Det foreliggende Nyhedsbrev er formidlerforeningens bidrag til denne debat. En debat, der forhåbentlig først er i sin spæde start og som gerne må udvikle sig til at blive til en hjertesag for alle formidlere på de danske museer.

Broder Berg
Formand

Barndommens Historie

- fortalt som pigernes og drengenes historier

Merete Ipsen, Museumsinspektør, Kvindemuseet

Kvindemuseets nye udstilling om Barndommens Historie fortalt som pigernes og drengenes historier er en udstilling om børn for børn.

Kønsforskelle er en del af vores kulturarv. Vi er overbevist om, at piger og drenge i dag vil få mere respekt for hinanden og et større handlerum, hvis de får et sted, hvor de kan kigge nærmere på de forskelle, som er og navnlig har været.

For at fange børns interesse for Barndommens Historie skal den formidles, så de kan identificere sig med den, og på en måde, så de selv kan tage (delvis) styring over, hvad de vil se og vide mere om.

Udstillingen er ny i sit koncept og i sin formidlingsform på flere måder. Det nye er først og fremmest, at udstillingen formidler forskelle på piger og drenge som kulturarv. Udstillingen er uden tekster. Børnene skal indtage rummene og 'se' udstillingen med hele kroppen. Og så skal de synes, at det er sjovt. Målet er, at de får lyst til at vide mere.

Museet tog kontakt med Dorte Mandrup Arkitekter og præsenterede grundideerne. I vekselvirkning mellem museet og arkitekterne har vi opbygget en udstilling med følgende for øje:

Børnene skal ikke belæres -

de skal gå til udstillingen med lyst.

Der skal være udfordring og overraskelse i udstillingen. Her arbejder vi med labyrintiske forløb, monterer, der står skævt, farvede rum og rum, der vender på hovedet. I labyrinten møder man genstande, som illustrerer familieliv, skole, børnearbejde leg og fritid, bøger og medier, krop og klæder - med ligheder og forskelle på før og nu, fattig og rig, pige og dreng.

Børnene skal indtage rummet

Der skal være et indgangsritual: man stiller skoene, før man går ind. Sådan gør nogen af dem måske hjemme hos mormor. I al fald gør vi det her. Det gør det også nemmere at klatre på montrene. Det er man nemlig nødt til, hvis man vil se det hele.

Børnene skal erkende gennem flere sanser

De skal 'se' udstillingen med hele kroppen. Monterer med udstillingsgenstande kan man nogen steder klatre på og nogen steder kravle under eller komme om bag ved. Herved får børnene nogle fordele, som de voksne ikke har, da det er lettere for børnene at komme rundt i alle udstillingens hjørner og afkroge.

Gennem høretelefoner fortælles historier i et tussmørkerum. Det er historier af den type, som børn ikke fortæller de voksne men fortæller hinanden om at være frække eller være pinlige eller kede af det.

Børnene skal selv lede efter historien

Efter et skattejagtsprincip er der fremlagt 'identitetskort' på 28 personer - 14 piger og 14 drenge fra 1850'erne til 1970'erne - og lagt genstande ud, som stammer fra deres barndom. Man kan vælge at følge én eller flere af disse 'historiske' børn og finde deres ting og på den måde får noget at vide om f.eks. Ejnar født i 1899 eller Irma født i 1930, og om hvordan det var at være barn, dengang Ejnar eller Irma var små.

Der skal være magi i udstillingen

Køn og alder forsøges formidlet uden ord.

I to tætpakkede garderober finder børnene fine kjoler og smukke sløjfer og praktiske forklæder til den ene side - men interesserer drenge sig for det? Nej vel. Men så kan de kikke ind til den anden siden og finde matrostøj, militærjakker og en beatlesvest. Begge rum er i stærke farver, konventionelt valgt i pink og grøn.

I et andet rum svæver et børneværelse under loftet og uglen er på vej ud ad vinduet. Her kan store børn synke tilbage i erindringen om tidlige barndom, og små børn kan tage et lille hvil på en hvid sky.

Der skal være adgang til viden

Mange børn føler sig mere hjemme på en computer end de gør på et museum. Der er ingen tekster i udstillingen – dem læser børn erfaringsmæssigt heller ikke – men der er adgang til supplerende viden på computere i et informationsrum, som er tæt på men adskilt fra selve udstillingen.

Her findes historierne om de 28 børneidentiteter fra udstillingen, og her kan man læse og høre om Ejnar, som havde 10 søskende og kom ud at tjene som 6-årig, om Irma, som blev vred, når læreren slog klassekammeraterne, om Anker, som mistede sine forældre som lille, men senere blev statsminister, eller om Lotte, som blev kaldt tyskertøs og fandt sin fars familie i Østtyskland. Også oplysninger om de udstillede genstande findes her, f.eks. om en smørkærne, som blev brugt til at kærne smør sådan og sådan, og at det var pigearbejde, eller om en ølkasse af træ med 50 fyldte glasflasker, som var tung og blev bragt ud på en Long Jon, og det var drengearbejde. Om et spanskror, som blev brugt til at slå med o.s.v.

Digital håndguide

For dem, der vil vide mere i udstillingen, er det også muligt at låne en digital guide. Her vises billeder og små film og gives korte rundture i udstillingen. Det bryder med princippet om, at børn selv skal finde historien, men det har den fordel, at der kan lægges engelsk tekst på – og i næste omgang også døvesprog.

Undervisningsmateriale og arkiv søgning

Til brug i skolerne og derhjemme er der udviklet IT-baseret undervisningsmateriale og arkiv søgningsmateriale, som kan anvendes selvstændigt eller bruges som supplement til udstillingen.

Museet har haft tilknyttet en række fagkompetente personer inden for børneforskning og -formidling som sparringspartnere for at sikre, at vi var på højde med den nyeste forskning indenfor området.

I september 2005 indbød vi fem børnegrupper til at teste udstillingskonceptet. Det kan varmt anbefales.

Vi erfarede, at udstillingen kunne fange interessen hos de 5-årige op til de 13-årige. De i alt fem indbudte børnegrupper gav positive tilbagemeldinger og konkrete forslag til forbedringer, som vi tog til os og brugte til at justere i den endelige udformning af rum, brug af lyd og tryk ved ikke at tekste udstillingen.

Testgrupperne bekræftede os også i, at børn kan blive klogere på sig selv gennem identifikation med børn i ældre generationer. Formålet med udstillingen om pigernes og drengenes historier er jo netop at give stof til at erkende, at køn spiller en rolle også i børns identiteter og relationer i dag.

pigernes og
drengenes
historier

 Barndommens Museum

Matisse &

- en kunstudstilling om mellemrummets betydning

af Pernille Lyngsø, ud fra interview med Tine Nygaard på www.kopenhagen.dk af Carla B. Strube samt katalogtekst til udstillingen "Matisse &"

Med udgangspunkt i ni hovedværker af den franske maler Henri Matisse har kurator Tine Nygaard skabt udstillingen "Matisse &", som blev vist på Statens Museum for Kunst d. 13. august til d. 4. december 2005. Udstillingen skilte sig markant ud fra tidligere præsentationer af Matisses værker, idet de ni malerier var præsenteret sammen med værker af tre samtidskunstnere: maler Malene Landgreen, videokunstner Jesper Just og den finske fotokunstner Aino Kannisto.

Udstillingens udgangspunkt var polycentrisk og omdrejningspunktet var således, at alt har flere centre og at betydning er noget, der opstår i mødet med en anden person eller genstand. "Mødet" var tænkt som en essentiel faktor i udstillingen, hvor kontekst og betydningsdannelser skulle være langt vigtigere faktorer end det enkelte værk og en allerede fastlagt tolkning af dette. Udstillingens betydningslag skulle skabes i de møder, der opstod på museet. Møderne kunne være mellem to værker, to mennesker eller et værk og et menneske, som indbyrdes påvirkede hinandens betydning og skabte ny mening i mellemrummet mellem dem.

Udstillingens formål var ikke at tilbyde den besøgende endegyldige svar – hverken i den fysiske opbygning, hvor man bl.a. havde to valgmuligheder, når man skulle begive sig ind i udstillingen, eller i formidlingsmaterialet, der bl.a. bestod af en harmonikafolder, som ikke skulle læses fra ende til anden, men hvor man kunne lave nedslag alt efter interesse og behov. Udstillingen ville invitere den besøgende på en oplevelse, der var forskellig alt efter hvem man var, og hvad man havde med i bagagen. "Matisse &" var således en udstilling, der ville opfordre den besøgende til at interagere og skabe sit eget betydningslag i mellemrummet mellem sig selv og værket.

Ved at sammensætte værker, der tidsmæssigt lå godt 100 år fra hinanden, ønskede Tine Nygaard at

gribe ind i den almindelige værkforståelse og lade værkerne berige hinanden på en ny måde. Denne berigelse skulle være med til at genfortælle Matisses ni værker på flere niveauer. For det første skulle selve udstillingen genfortælle værkerne i samspillet med de tre samtidskunstneres værker. For det andet skulle den besøgende genfortælle værkerne igennem sit eget møde med dem. Og for det tredje skulle udstillingens katalog genfortælle værkerne i samtaler med bl.a. en psykolog, scenografer og en kunstteoretiker.

Tine Nygaard ville med disse genfortællinger synliggøre mellemrum og derved kontekst – værkerne skulle ikke fortælle sig selv, men derimod fortælles eller genfortælles i samspil med beskueren, samtidskunstnerne og debattørerne. Kataloget skulle være en fortsættelse af interessen for mellemrummene mellem værkerne, og intentionen var at have den samme form for åbenhed i kataloget, som der var i værkerne og i den måde, de var hængt op på. Dette blev understreget af, at kataloget primært var bygget op over samtaler – en form der skulle give læseren indblik i de mellemrum, der var imellem dem, der talte sammen. Mellemrummenes formål var at gøre læseren nysgerrig og det var i mellemrummene, at den nye mening skulle dannes.

"Matisse &" var en udstilling, der med Tine Nygaards egne ord var helt afhængig af den besøgendes eget ønske og vilje til at kommunikere med værkerne for at opnå ny viden:

"Det kommer an på, hvem du er, når du er på museum og hvordan du derfor vælger at se!"

Jeg var der sgu' !

- ved siden af stod Susan MacBride , hendes søn og...

Peter Fabricius, Naturvejleder, Frederiksborg Amt

Juni 1901. Polarskibet Discovery, som ville bringe kaptajn Scott til Antarktis, blev søsat fra skibsværftet i Dundee. Luften var tæt. Duft af tjære. Menneskemængdens summen. Mågeskrig over os. Og borgmesterens højtidelige ord fra balkonen. Jeg stod der sgu' ! Ved siden af stod Susan MacBride , hendes søn og...

... og en flok danskere, som var på udstillingsresearch i Scotland !! Men jeg var ikke i udstillingen, men havde foretaget et tidsspring, som i et kort øjeblik bragte mig næsten 100 år tilbage i tiden. Og Susan og hendes søn var oven i købet lavet i træ. Det er noget af det, jeg synes en udstilling kan, når den lykkes. Gi' oplevelsen af at springe i tid og rum.

Flashback til Langelinie

Hvad var det, der gjorde, at jeg flyttede mig i tid og rum? Umiddelbart var det ikke personlige erfaringer jeg trak frem af hjernebarken, da jeg foretog mit tidsspring på Discovery Museet i Dundee. Af naturlige årsager havde jeg jo ikke været der i sin tid. Og alligevel. Når jeg nu tænker efter, var det måske ikke så meget det faktiske sted, men mere den stemning jeg kom i, som jeg reagerede på. Stående på havnen. En masse mennesker. Stort skib. Jo, da jeg som barn vinkede farvel til min mormor, som skulle sejle med Amerikaliniien til New York. Måske var det den erfaring jeg trak på?

En udstilling er noget, man er i

I modsætning til en god bog, en film eller et specielt musikstykke – som jo også kan "flytte" dig i tid, men mere mentalt – synes jeg, at et udstillingsrum kan skabe fornemmelsen af, at du også flytter dig fysisk. Men det kræver selvfølgelig noget af rummet. Der skal mere til for at skabe illusionen. Grønlandsudstillingen på Naturhistorisk Museum i Århus er et godt eksempel. Koldt lys. Store iskrytaller. Kunstige isflager med udstoppede dyr. Og

en rigtig kajak, du kan røre ved. Pænt og elegant alt sammen, men dér hvor det rykker er, når du dukker hovedet for at gå ind i fangerhytten. PLING !! Så er du i Grønland. Den skarpe lugt af lufttørret fisk, vindens hylen gennem det lille vindue og det er lige for du siger pænt goddag til trædukken i stolen.

Får man indsigt af det?

Det gør man måske ikke nødvendigvis. Som isoleret oplevelse i hvert fald. Og under alle omstændigheder er oplevelsen vel oftest individuel. Som udstiller, som afsender har du ikke meget styr på hvilke erfaringer eller associationer, du prikker til hos dine besøgende. Men måske er det også underordnet, bare de får en oplevelse, de ikke havde ventet. En oplevelse som hjernen kan koble sammen med den øvrige information og de budskaber, der er i udstillingen. Det handler om at huske. Vores pædagogiske projekt som naturvejledere skulle jo gerne være med til at dreje befolkningens adfærd i retning af naturbeskyttelse og bæredygtig udvikling. Og med mindre adfærden udspringer af instinkt eller kopiering/efterabning, starter adfærden vel med, at man modtager noget information, som man husker. Og man husker bedre, hvis

de rene, tørre facts kobles sammen med noget visuelt. Noget som skaber et følelsesmæssigt stemningskifte.

At jeg f.eks. stadig kan huske, at man altid skulle efterlade nogle tændstikker, så de stak op af æsken, når man efterlod en grønlandsk fangerhytte, har selvfølgelig ikke den store betydning for min bæredygtige adfærd i dagligdagen. I denne sammenhæng er det også kun taget med, som et eksempel på hvordan en given information, gennem udstillingens opbygning, kan placeres et sted i hjernebarken, hvor den sidder bedre fast. Nemlig kombinationen af en beskrivende tekst udenfor hytten og en efterfølgende oplevelse ved at gå ind i hytten, hvor bl.a. tændstikæskan lå fremme. Og at det har noget med kulde og stive fingre at gøre, hjalp vindens susen og isen i vindueskarmen med til.

En udstilling kan sætte tiden i stå

Et andet virkemiddel ved en udstilling er, at du kan gi' dine besøgende mulighed for fordybelse. Mulighed for at komme tæt på noget, som normalt er for hurtigt, for langt væk, for småt eller skjult. Udstoppede dyr er næsten rigtige og så bliver de siddende, så man får mulighed for at tage dem i nærsyn. Hvor tit har man mulighed for at sammenligne skeletterne hos en mus, en fugl og en flagermus? Det kan gøres på billeder, men jeg tror oplevelsen er større (læs: indsigten lagres bedre), når det er rigtige skeletter.

En udstilling kan vise konsekvenser

Skolens fysiklokale er i en hvis forstand også en slags udstilling. En mulighed for at efterprøve nogle årsagssammenhænge. Hvad sker der, hvis .. ? Den pædagogiske værdi af lignende aktiviteter i en udstilling kan ikke overvurderes. Gør-det-selv-aktivitet er pædagogisk på linie med den slags specielle oplevelser, jeg har nævnt ovenfor. Ud over som pædagogisk hjælpemiddel kan eksperimenter og aktiviteter også være med til gøre en udstilling til en fællesoplevelse, hvis en større eller mindre gruppe besøger din udstilling samlet.

Udstillingen som en fælles oplevelse

Det behøver ikke nødvendigvis at være en aktivitet, der skaber rammen for en fælles oplevelse. På Esrum Møllegård lavede vi for nogle år siden en udstilling om nedkastning af våben til modstandsfolkene i Nordsjælland. Indgangen til udstillingen var en kulisser i bedste "Matador" stil. Op af husmuren stod en bedstefarcykel med høstbindergarn viklet rundt om dækkene. En dag oplevede jeg en bedstefar og hans barnebarn sidde og snakke om disse dæk. Jeg har selv som barn måttet lægge mangt et øre til historier om, hvor svært det var at leve under krigen, men nok aldrig fået fornemmelsen rigtigt ind under huden. Jeg kan ikke vide det, men jeg synes jeg fornemmede en større nysgerrighed og tæthed i de tos samtale, end jeg selv mindes. Jeg tror faktisk, at disse dæk – selv om de var nok så uautentiske – var "tingen", det håndgribelige, som kunne være med til at formidle livsvilkårene under krigen hen over generationskløften.

En udstilling spiller på alle sanser

En udstilling er et multimedie. Et medie hvor du arbejder, eller i hvert har mulighed for at arbejde med alle andre typer af medier. Skrift, billeder – stills og levende, lyde, lys, skygge, dufte, kulde, varme, smag, teater, 3-dimensionelt, fladt, hult og højt. Det er måske i virkeligheden det, der gør en udstilling. Ved at spille på mange formidlingstanger, ved at pirre mange sanser, kan du næsten ikke undgå at gi' en hvilken som helst besøgende en oplevelse eller en ny erkendelse. Ligegyldig om den besøgende er visuel, auditiv, helst skal røre ved ting eller hvad det nu er for intelligenser eller læringsprincipper han eller hun har det bedst med.

Ibe frygåde frygter ikke faggrænses

glige ingenmaraglige ingenmandsland

irhistorisk Museum, Åturhistorisk Museum, Århus

inefeltet i det mu- lsland mellem

debærer den tværfag-
it et museum, der hø-
anst, kultur eller natur
inden kategori. Det
aturhistorisk Museum
unstnere, der er inspi-
naturmaterialer i deres
ARoS har brug for at
ængde "bisonitet" og
nokse af Naturhisto-
r Museum låner en
ironland. Det, at vi
gså få gode råd og
en, er eksempler på
le, der gør livet lidt

minefeltet i det mu- idsland mellem

indebærer den tværfag-
, at et museum, der hø-
kunst, kultur eller natur
i anden kategori. Det
Naturhistorisk Museum
kunstnere, der er inspi-
naturmaterialer i deres
at ARoS har brug for at
nængde "bisonitet" og
sonokse af Naturhisto-
er Museum låner en
Grønland. Det, at vi
også få gode råd og
iden, er eksempler på
jde, der gør livet lidt

Tværfaglighed et spadestik dybere

Museumsudstillinger har to hovedingredienser: genstande og historier. Udstillinger kan rumme plancher, skærme, scenografi, trykknapper, levende formidling, teater, bjældeklang, telefonguides, åndemanere og røgelse, men gundlæggende er museumsudstillinger historier fortalt med genstande.

Der står en kinesisk 1700-tals-buddha i min vindueskarm. Det er selvfølgelig en kulturgenstand, men det er også et kunstværk - smukt udskåret med et tvetydigt og en anelse sjofelt smil. Endelig er det jo naturhistorie, et bestemt stykke træ, udvalgt efter hårdhed, styrke, tætte årringe og med en overflade, der er blevet blød som babyhud efter tre århundreders kærlige polering.

Genstande kender ikke faggrænses. Enhver genstand befinder sig i en uendelighed af mulige udstillinger. Det er op til kuratoren at udvælge den

